

De pres. J. F. Kennedylaan te Heerenveen. Flats verdwijnen achter de weelderige begroeiing.

Een sjeik in een land als de Sahara wil de meeste tuin van de wereld laten aanleggen. Hij geeft zijn tuinman opdracht de wereld af te reizen om overal rond te kijken. Na twee jaar komt de tuinman terug. Hij zegt tegen de sjeik: "Ik heb ik het gevonden. We moeten hier buiten het paleis een muurtje plaatsen. Daartussen gaan we een grote zandbak aanleggen. Natuurlijk vraagt de sjeik aan zijn tuinman of 'ie wel goed bij zijn hoofd is. En dat laten we allemaal los. Want om aan de rand van de Sahara een zandbak aan te willen leggen, dat is je wel knettergek."

'Je moet het gras niet in de stad halen'

"Dat", zegt Louis Le Roy, de tekenleraar uit Heerenveen, "is precies wat wij ook doen. Onze stad is omgeven door grasland. Groen voor zover je wilt en wat leggen we aan in de stad? Juist grasperkies!" Hij heeft een voorplaatsje in de stad, die doorgaans alleen in de winter komt als Ard. Atje of Peter eens hard in de rondte lopen. Woonst Louis Le Roy, de tekenleraar. Tenminste het gedeelte van zijn werk. Hij heeft zigheden die hij er op na heeft. Cultuur- en maatschappij. Het is nauwelijks meer een beroemd worden. Al meer dan duurt zijn gevecht tegen de dictatuur van de natuur.

Natuurcultuur is voor Louis Le Roy een vormigheid van steden. Het is de dwang van de economie en van de groenveroorzaking en de recreatie. Hij laatste heeft de Heerenveen-kenleraar zich het langst houden en op dat terrein de meeste bekendheid. Zou dat hij bijna avond in den lande zijn ideeën voor mensen die daarin worden zijn. Ook in Ommoord, enkele maanden geleden gehouden. Een groep Ommoorders daar zo enthousiast over dat besloten werd op basis van de plannen van Le Roy een stuk "ommoord" aan te leggen.

"De stad moet een koninkrijk vervullen. We moeten het ondernemen als het Nederlandschap zien en dat voortzetten in de steden. Het grasland is boeren is geen natuurcultuur, het is aangelegd om de economie. Oorspronkelijk land Nederland voor negentig procent bossen. Het is dus volkomen biologisch om nu we van de stad allemaal grasland hebben gemaakt. Dat grasland ook nog een keer terug te brengen. Ik zeg niet dat het niet veranderend kan zijn, maar het moet afwisseling met bos en niet dat de stad omgeven is door grasland. Het lijkt wel of gras een natuurcultuur is. Ik zeg wel eens op dat je zou in een stad bijvoorbeeld grasland moeten planten."

In andere plaatsen in Nederland worden ook de Ommoordse oren van de "wilde" plannen van Louis Le Roy. Een stuk grond bij de Prins van Wilsoeweg was bestemd voor de Ommoordse woonzorging. Tot aan 8 januari, de dag waarop de Heerenveense natuurplannen zijn gekomen kwam uit-

Louis le Roy in zijn tuin te Oranjewoud

Werkgroep Ommoord: tuin met hewels en laagten.

eenzetten had geen enkele Ommoorder kunnen vermoeden dat er op het stuk grond nog wel eens iets anders kon gebeuren dan het uitrollen van een keurig, gemillimeterd grasgazon. (Of zoals Le Roy dat noemt: groen asfalt).

Maar nu gaat er in Ommoord wel iets anders ontstaan. Drie grote bulldozers hebben het terrein het nodige reliëf gegeven en wanneer er straks flinke hoeveelheden puin in gestort zullen worden, zal de groep enthousiaste Ommoordse grondwerkers daar niet treurig om zijn. In tegendeel: het is één van de uitgangspunten van Le Roy. "Als er ergens in de stad iets afgebroken wordt en ze zitten met het puin dan zeg ik: kom maar op. Wij rangschikken het en er groeit straks een tuin met heuvels en laagten."

Het is niet zomaar dat Le Roy die uitspraken doet. Jarenlang intensief kijken heeft hem veel geleerd. De hoogten en laagten zijn nodig voor de waterhuishouding en de stenen die er in komen houden de warmte vast en zorgen voor de nodige kalk in de grond.

"Die kalk is nodig voor de slakken. En die slakken zijn weer nodig om de bomen schoon te houden. De mensen vinden de bomen pas mooi als er een bruine of groene bast op zit. Fout. Bomen moeten af en toe schoon gemaakt worden dat de stammen glimmen. Dan blijven ze gezond. En daarvoor zorgen de slakken. Maar er zijn geen slakken meer want die hebben de kalk die in de grond zit nodig om hun huisjes te maken. En omdat wij mensen zonnig de kalk uit de grond moeten halen, komen er

geen slakken meer."

De mens doet steeds meer ingrepen in de natuurwetten en vindt het dan gek als de processen verstoord worden. "We zouden het schaamrood op de kaken moeten hebben in plaats ons als ijdeluizen op de borst te slaan."

Somber blikkend uit de ramen van zijn schitterend verbouwd rentmeestershuis in Heerenveen is Louis Le Roy steeds dreigender gaan praten. We zouden spreken over zijn visie op het natuurgebeuren tegen de achtergrond van wat er in Ommoord kan gaan groeien. Maar dat onderwerp is Le Roy te beperkt.

Zijn confrontaties met de plannemakers door de jaren heen hebben hem de overtuiging gegeven dat er naar de individuele mens zo goed als niet meer geluisterd wordt. Niet als het gaat om de aanleg van zijn tuinen en recreatieterreinen, niet als het gaat om de bouw van zijn steden en ook niet als het gaat om de opstuwung van de economie ten koste van het milieu. Het maakt hem zichtbaar moe, maar hij kan niet anders dan er over praten, hij moet zijn vrouw hem er nog eens voorzichtig op dat het gesprek alleen zou gaan over de achtergronden van het groen in Ommoord.

"De inbreng van buitenaf, van de individuele mens is totaal onmogelijk. Een goede stad, tenminste zoals de overheid vindt dat het goed is, wordt van tevoren getekend en ontworpen door een planoloog, een architect, een binnenhuisarchitect en een tuinarchitect. De vakbeelden van die vier krijgen gestalte vanuit een

these. Vanuit iets dat vaststaat, omdat dat op papier getekend hebben en omdat het zo moet zijn en niet anders."

Daarmee verklaar je je medeburgers tot invaliden, tot geestelijk invaliden en dat terwijl CRM toch zo graag de deelhebbende mens wil hebben. Die vier deskundigen moeten de begeleidende figuren zijn van een proces dat gaat plaats vinden in de mensen zelf. Zij moeten zijdelings betrokken zijn, net zoals ik zijdelings betrokken ben. Ik geef mijn adviezen en verder moeten de bewoners het zelf doen. Dat moet, wil er een beeld in de stad komen overeenkomstig de wil van de bewoners.

Ommoord zou ik nog niet zo slecht vinden als het een start was, maar het is het einde van een denken. Zoals het er nu staat, slijt het alle levensprocessen uit."

Het voortgaan van een proces is een voorwaarde in het denken van Louis Le Roy. Iets mag niet af zijn omdat een architect het zo ontworpen heeft of omdat een politicus het zo wil. "Beslissingen op lange termijn kunnen niet plaatsvinden in het denken van bijvoorbeeld een wethouder. Hij accepteert geen proces dat boven zijn ambtstermijn gaat. Hij moet als hij zijn functie neerlegt kunnen zeggen: kijk dat heb ik gedaan."

"Ik zal je een voorbeeld geven hoe groot de dictatuur is. In een plaats in Nederland is een groep mensen bijeen die een huizencomplex zou gaan bouwen. Er zijn ook vertegenwoordigers van de overheid. Vraag één van de aanwezigen: zou het door de gemeente worden toegestaan dat ik een witte bank voorin mijn tuin zet? Anno 1972 moet iemand vragen of het genadiglijk zou worden toegestaan dat hij een witte bank voor zijn huis zet."

Nee, natuurlijk werd het niet toegestaan. Die witte bank is niet gekomen. Terwijl dat juist de diversiteit zou bevorderen. Het geeft een bepaald accent in een rij van allemaal dezelfde huisjes. Nee, zo'n man wordt beschouwd als een individualist waar we last van hebben. De diensten zeggen: wij maken de wereld zoals u hem hebben wilt. Dan vraag ik: hoe weet u dat? Hoe weet u, hoe ik wil wonen? In Ommoord soms?"

Louis Le Roy is moe van het praten. Terwijl we de tuin rond zijn huis inlopen zegt hij: "Dat imbecielenwerk, zo'n flat neer te zetten, dat kunnen ze getien laten doen."

Ondanks de donkere na-wintermiddag is het niet somber in de tuin. Le Roy knapt er van op. In zijn atelier dat met ramen tot op de grond een schitterend uitzicht geeft op de tuin buiten heeft hij een schildersbarret opgezet en een duffelse jas aangedaan. Met zijn handen op de rug wandelt hij door de tuin, waar de natuur de kans heeft gekregen weer in evenwicht te komen.

"Ongeveer acht jaar geleden ben ik hier begonnen. Toen stond er alleen wat prei in. Moet je nu eens kijken. Alles komt weer terug. Je moet niets weggevoien, niets ontsnieten. Tuingeenschap zijn belachelijke dingen. Ik heb alleen een zaag om een boom een beetje te snoeien als het me verveelt."

Hopen bladeren bedekken de ongelijkmatige grond. "Dat moet, je moet niets weghalen, hierin zit de voeding voor wat er straks weer gaat groeien. Ik hoef echt niet te spuiten of kunstmest op te brengen of zo iets. Onkruid, dat woord bestaat voor mij niet. Alles wat groeit hoort er bij."

"Ik heb ook gewoon brandnetels laten groeien. Toen kwamen de nachtegalen weer terug. Dat kwam omdat er door die brandnetel bepaalde insecten kwamen die de nachtegaal wil hebben. Zo heeft elke plant zijn eigen kringloop. Haal je iets weg, dan verstoor je de kringloop en dan verdwijnt al het andere ook. Het is allemaal niet zo moeilijk. De natuur regelt zichzelf wel."

door KEES WEEDA